

Admodum Illustri, ac Reverendissimo

DOMINO

F R. H I E R O N Y M O

D E G H E T T H I S,

Ordinis Heremitarum S. Augustini

G E N E R A L I D I G N I S S I M O,

Paulus Zacchias F.

Questiones hasce meas ab argumento, quod continent, Medicis ac Legumperitis communi, Medico-Legales dictas, in plures Titulos distribui, singulos earum Titulos singulis personis inscribens; aliis ob dignitatis celsitudinem, quibusdam ob multa in me collata beneficia, nonnullis vero ob amorem, quo me ab illis prosequi sentiebam. prioribus reverentiæ, hos subsequentibus grati animi, postremis vicissitudinis amoris testimonium reddere cupiens. Hunc Titulum tibi davi, qui & in dignitate constitutus es meritis condigna, qui & in me meosque infinita propemodum beneficia contulisti, & qui tandem præ cæteris fortasse (ita enim mihi persuadeo) me meosque benevolo affectu, ac paterno amore prosequeris. Ergo quod ego tibi munusculum reverentiæ, grati animi, & amoris signum, prompte, ac libens offero, tu, quæ tua est humanitas, prompte, ac libens, hilarique fronde excipe, interimque vale.

L I

LIBRI SECUNDI
TITVLVS SECUNDVS,

De Venenis, & Veneficiis, & aliis ad ea pertinentibus.

S V M M A R I V M.

- 1 Medicorum iudicio statim, an quis ex veneno perierit.
- 2 Non sufficit rei confessio ad probandum, aliquem ex veneno perisse.
- 3 Rei confessio irrita evadit, Medicis deponentibus, veneni quantitatam non fuisse apiam ad occidendum. & num. seq.
- 4 Venenandi crimen gravissimum, & gravius simplici homicidio.
- 5 Venenari non gaudent immunitate Ecclesiæ.
- 6 Ob veneni suspicionem conceditur thori separatio.
- 7 Reus mortis non potest condemnari ad venenum affidendum.
- 8 Bannitus veneno interfici non potest.
- 9 In puniendo delicto venenationis, non distinguitur nobilis ab ignobilis.
- 10 Veneni appellatio communis, & generalis.
- 11 Venena non solum appellantur medicamenta, que occidunt, sed etiam que sanant.
- 12 Venenorum quedam bona, quedam mala.
- 13 Venena mala ad necandum, bona ad sanandum.
- 14 Venenaria secundum Medicos distinguuntur in propriæ dictæ, & improprie.
- 15 Venenum propriæ pro modo accipimus.
- 16 Venenum propriæ dicuntur, que semper talia sunt.
- 17 Venenum propriæ dicuntur, que pro utili Medicamento acceptum.
- 18 Venenum pro beneficio, & pro utili Medicamento acceptum.
- 19 Venenari qui.
- 20 Venefici propriæ qui.
- 21 Venenum quid ex communione.
- 22 Venenum quid secundum Cardanum.
- 23 Venenum quid secundum Avicennam.
- 24 Non est de venetiâ, ut interimat.
- 25 Quodam licet occidant cum affixum, venena tam non sunt, &c. et cetera.
- 26 Pro veneno quid intelligendum hic.
- 27 Venenum definitio secundum Leges.
- 28 Venenum, & almentum opposita sunt.

De Veneni nomine, & appellatione.

Q V E S T I O I.

In materia de Venenis multa Iureconsultis occurunt, quæ consilium, & sententiam Medicorum exposcent; nam vel ipsis Iureconsultis judicibus, Medicis primum ac præcipue convocandi ad determinandum, an quis ex veneno interierit, nec ne eorumque Medicorum iudicio standum est. *Alexand. confil. 115. num. 3. lib. 3. Ros. in præf. crimin. tit. de delicto. num. 7. Foller. in præf. crimin. 2. 2. rubr. Item quod sororem*

venenaverit. *Mafcard. de probat. conclus. 1034. num.*

7. Volsum. 2. & alios vide relatos per Guazzin. in tract.

ad Reor. defens. 4. cap. 5. num. 13. & 18. lib. 1. Ne-

que enim satis est ad hoc probandum etiam ipsius

rei confessio, quod nimurum dederit venenum, ita

ut ob eam condemnari possit, sed requiritur Medi-

citorum, quo definit, an illud venenum potens fuerit

ad occidendum, nec ne. Caball. in tract. de omn.

gen. homic. num. 615. & seqq. & Carter. in tract. crim.

§. homicidium. num. 102. Farinac. Confil. 1 84. num. 16.

& 46. nam si Medici deponant, quod propinquatum

venenum malum non fuerit, nec aptum ad occiden-

dum, reddunt etiam rei ipsius confessionem irritam.

Guazzin. ubi sup. num. 12. in fin. sic etiam de

quantitate veneni sentiunt; nam siquidem Medici insuffi-

ciantur intermixi alicuius veneni in tanta qua-

titate sumptu attestentur, reum etiam confessum

condemnare retardant. Bofius ubi sup. num. 8.

Non iuriliter ergo pro ipsius lareconsultis ad hoc

de venenis argumentum pertractandum accedemus;

principie quia apud illos yenenandi crimen gravissi-

mum delictum existimat, ut vere est, & gravius ho-

micio. l. 1. C. de malef. & Malib. immo yenenan-

tes, ut proditoris habent Bald. in l. Nemo C'cerius.

C. de summa Trinit. & Fid. Catol. Farinac. quest. 122.

par. 1. num. 4. & notavit etiam nuperime ex Medi-

cis Franciscis Ranchinus in Hip. Ius. leg. 4 rubr. An-

liceat Medicis, ver. Nos tamen contra, ita ut tales im-

munitate Ecclesie non gaudent. Caball. in tract. de

omni gen. homic. num. 83. Farinac. de Immunit. Ecclesi.

in append. num. 142. cap. 10. Adde his, quod propter

veneni suspicionem conceditur thori separatio inter

conjuges. Caball. ubi alias. num. 575. Plura quoque de

hujus delicti atrocitate afferunt Farinac. quest. 122.

à num. 2. ist. de homic. & Caball. ibidem; abhorrent cem-

nim adeo ll. ab hoc delicto, ut in Iustitia executione

veneno uti nolint, reus enim ad venenum afflu-

mendum non potest condemnari, neque ut Farinac. 9

placet, Bannitus potest veneno interimi, licet contrarium

teneat Caball. ex nostris tamen Ranchinus

ubi supra fundam. terio dicebat, neque flagitiosis

hominiis, neque hostiis, neque ad ultimum supplicium

damnatis licere venenum propinare; sed ut

magis lareconsulti ostendant hujus delicti atrocita-

tem, in illi puniendo, non distinguunt nobilis ab

ignobili, sed utrumque penam furcarum multari ju-

bent, quæ ignobilibus solis irrogari solet. ita Caball.

ubi sup. num. 611. & seqq. Multum ergo eorum inter-

est de venenis perfectam habere notitiam, circa quæ

plures esse posse quæstiones tam ipsis, quam Medi-

cis seiu jucundissime, quæ procedente sermone

discutiemus.

Primo tamen loco, ut ea quæ dicuntur, clariora

evadant, pro nostro more de veneni nomine & ap-

pellatione differendum, ut sciat Lector, de quanam

re peculiariter agamus: nam veneni appellationem

communem esse generalē, doceamus per l. Quid 11

vener-

*Venenum. ff. de verb. signif. & per l. 3. 5. adjectio autem illa. ff. ad l. Cornel. de Sicar. Ad. Gelli. Noit. Att. libro duodecimo, capite nono. Grilland. de fortis. quæstione duodecima, numero quarto. Guibert. quæstione Invid. capite decimosexto, num. primo. & ex nostris per Guainer. de venen. capite primo, in princip. Vaer. locor. comm. lib. 3. capite decimodavo. Gorr. in prefat. ad Nicandrum Alexiph. Grevin. libro primo de venen. capite primo. Mercurialis de venen. libro primo, capite 4. 12. Sal. de febr. pef. capite quarto. Neque enim ea folum, que hominem interficeret apta non sunt venena appellantur, sed & ipsa quoque medicamenta, que eundem hominem sanare, eodem nomine interdum insigniuntur; ut per eandem l. *Qui venenum, quam ad hanc ipsam rem adducit ex nostris Cardan. libro primo de venen. capite primo, idemque repetit Sal. ubi proxime, unde idcirco dicitur, quod, attenta hac generali veneni appellatione, venenorum quædam bona, seu non mala sint, quædam vero simpliciter 13 mala, ut habetur in eadem l. 3. ff. edem. Alexan. confi. 23. numero sexto, volum. 2. Alciat. in l. *Qui venenum, numero quarto. ff. de verborum signific. Grilland. de fortis. quæst. 12. numero quarto. Caball. ubi sepe numero 606. & ob eam rem Greeci, qui tam medicamenta, quam venena nomine pharmaci appellabant, cum malum venenum, aut venenum proprie sic dictum, & deleteria facultatis denotare volebant, non simpliciter pharmacum, sed cum adjunctione aliqua nominabant, ut epitheto nocentis, mortifici, vel perniciosi, ut testatur Vid. de Cura. Gener. libro primo, capite duodecimo, pars. 2. sezione secunda. Gal. Mart. de doct. promisc. cap. 2. quamobrem citata jam saepius l. *Qui venenum, idem admetet præstandum esse ab eo, qui venenum dicit, ut adjectione mali, vel boni, de quo nam loquatur 34 patet faciat, nam mala venena ad necandum, bona ad sanandum accommodata sunt. Grilland. ubi proxime numero edem.****

Medici vero venenum distinguunt in proprie sic dictum, & improprie; nam licet quamplurima medicamenta purgantia, & ipsa quoque Alexipharmacæ, immo vel ipsa Theriaca non iusto modo assumpta non fecus, ac vera venena enecut, ut Gal. 5. de simpl. med. fac. capite decimo et avo. Averr. 5. Collig. & Nicol. træt. 4. form. 4. capite nono, docent, tamen venena proprie dicenda non sunt, cum eorum aliqua utilitas existat. Gal. ubi supra. Vid. Vid. ibid. Casalpin. præl. lib. 3. cap. 2.

*Proprie ergo, & in communis loquendi modo, cum venenum nominamus, pro malo accipi voluntus. Alciat. in precitat. *Qui venenum, numero sexto. Farinac. in prætic. crimin. parte quinta, questione 122. numero 127. Caball. de omn. gen. homic. numero 608. & sic simpliciter prolatum pro malo accipimus in l. 1. 5. 2. ff. ad l. Cornel. de sicar. proprie 17 namque venena dicuntur, quæ semper talia sunt, ut ex nostris testatur Bacc. in Proleg. de venen. cap. 3. art. 6.**

Quoniam vero Alciatus, & Farinacius voluerunt, venenum simpliciter prolatum pro malo accipi, i. dixi, apud nonnullos tamen Autores id non 18 minus, & pro beneficio, & pro utili medicamento accipitur. de prima vero acceptione constat apud Homer. Odys. 10.

Hoc si fa manfuerit fecerat, postquam mala venena dedit.

Et paulo post:

— commisicuit autem panis

vim habeant in alteris humanis corporibus, ad miros quoddam effectus producendos, ut herba, atque alia quædam, quibus Lamiae, aut Striges uti solent, ut fieri in figuris brutorum transforment, vel potius ut fibi videantur transformari, de quibus Virgil. Eclog. 8.

*Hui herbas, atque haec Ponto mihi letta venena
Ipse dedit Meris, nascuntur plura Ponto.*

Notandum tamen, quod dicebat ibidem Cardan.

esse illud venena nonnulla, que occidunt quidem,

25 venena tamen non sunt, eo quod occulte proprietate id non efficiunt, ut, exempli gratia, vitrum est;

*26 hoc enim nobis non simpliciter admittendum, cum hic intelligamus pro veneno quodcumque vel per os sumptum, vel de foris administratum, vel quantitate, vel qualitate occulta, aut manifesta intermire, aut vehementer nocere potest, ut introducendo insaniam, amorem heroicum, stoliditatem, partium impotentiam, mutitatem, ignaviam genitalium, & alia hujusmodi; haec enim omnia, licet strictissime loquendo venena non sint, nisi ab occulte proprietate suos effectus producant, tamen sub hoc titulo comprehendimus, cum etiam ipsi luteoconfusum, quibus precipe scribimus, de his considerent, & talia venena propinantes, vel quacunque ratione administrantes debitis penit mulcantes velint, ut in l. si quis aliquid. *§. Qui abortionis. ff. de Penis, clarissime habetur, quomobrem il. definitio, quæ volunt, 27 venenum esse, quodcumque naturam ejus cui adhibentum est, mutare potest, nostro proposito satisfacit, si ita intelligatur, ut quacunque mutationem amplectatur, que vel mortem, vel infigne aliquod no-cumentum homini aferre possit; nam recte quidem l. dicebat venenum esse, quod naturam mutare potest, quia venenum, & alimentum opposita sunt, ut omnes autores medicina tradunt. Concil. de venen. cap. 1. Matthiol. in 6. Diop. in prefat. in princip. Bacc. in prolegom. de venen. cap. 1. quemadmodum ergo alimentum mutatur a natura, & ipsam non mutat, sic venenum mutat Naturam, & ab ipsa non mutatur, ut prædicti Doctores docent. Multa ergo licet venena non sint, tamen Naturam mutant, & non mutantur, vel ob eorum repugnantiam, ut immutentur, vel ob eorum quantitatem, ut de succo lactuca dicebat Gal. 3. de simpl. med. fac. cap. 18. & de Croco slii Autores, & præcipue Valesc. Phylon. lib. 7. capite decimo nono.**

S V M M A R I V M.

- 1 Prima venenorum divisio.
- 2 Venena à tota substantia agentia.
- 3 Venena agentia ex multis estis qualitatibus.
- 4 Venena utroque modo noxia.
- 5 Secunda venenorum divisio juxta primas qualitates.
- 6 Tertia venenorum divisio a modo operandi.
- 7 Quarta divisio juxta naturam, & accidentem.
- 8 Quinta divisio juxta totum, & partem.
- 9 Sexta divisio juxta originem.
- 10 Septima divisio juxta modum administrationis.
- 11 Venenum quod talia inficiant dari certum est.
- 12 Venenum solo offiſiū intermixtum.
- 13 Venena omnia odorata viginem, capitis dolorem, suffocationem, & dia mala afficerunt.
- 14 Venena, quæ visu occident, an dentur. dic ut ibid. & nom. seq.
- 15 Animalia, quæ solo auditu inficiant, an dentur.
- 17 Homo potest per omnes sensus venenari.

Tertio, venena dividuntur à modo operandi, 6 cum quædam occident putrefaciendo, quædam congelando,

18 Octava divisio ex partium laetione.

19 Venena omnia primo cor pertinet, frere ab extra applicentur, sive introsumantur, vide num. seq. & 21. & 22.

23 Ultima venenorum divisio juxta substantiam.

De Venenorum divisione, & de variis venenorum effectibus.

Q V A E S T I O II.

M Edici multiplici Venenorum divisione utuntur: primo enim dividunt in ea, quæ à tota substantia, sive ab occulte proprietate intermit, & in ea, quæ solis manifestis agunt qualitatibus, & in ea, quæ ex utroque capite noxia sunt. Ea quæ à tota substantia noxiant, ut Napolius, nullum sui documenti causam manifestant; 2

& ideo ab occulte, & nobis ignota proprietate agere ea Philosophi dixerunt. Ea, quæ solis qualitatibus agunt manifestis, ut succus lactucae, qui 3 ob exuperantem frigiditatem occidit, multi noverunt proprie venenata dici; in nostro autem profecto possunt, & debent venena vocari, cum venenorum effectus producere possint; causa vero, propter quam nolum appellari haec venena, ea est, quod potent pectorie de effientia venenata, ut adjunctam habeat occultam proprietatem, quæ generi humano, ac vita contraria existant. Guainer. de Venen. part. secunda, capite sexto, Carrar. in quæst. de Venen. ad Temp. notab. 1. & 2. Bacc. in Prolegom. de Venen. capite tertio, articulo se-primo. Foret. Obs. lib. 30. Obs. 1. & 2. in Schol. qua proprietas in similibus quidem deficit, unde excedita in qualitate nomine tenus posse appellari venena nolum. Card. Ponset. lib. 1. de Venen. capite vii. gestimquinto. immo mixta quedam putrefacta, ut lauri lemina rancida effecta, aut nuces corruptas magis venenosa existimat prædictis Venenis, quæ à qualitate exuperantia agunt.

Iam vero ea, quæ utroque modo noxia sunt, ut 4 Euphorbiæ, & Opium, non modo illud ob excedentem calorem, horum autem ob exuperantem frigiditatem obedit, sed etiam quia occulte ea proprietate dotatur, qua non solum illud, ut Crocus, hoc vero, ut lactuca, si modum excederint, nobis iniuria-5 sunt, sed etiam, ut talia, velut cetera omnia, quæ à tota substantia operantur.

Secundo dividunt venenum à Medicis juxta qua-tuor primas qualitates, ut quoddam calefaciendo, quoddam frigidiendo, aliud vero exsiccando, & si liber etiam aliud humectando interficiat; nam hoc plerique non dari credunt; & haec quidem, ut animalium, eti, cum talia solummodo sunt, ut solis qualitatibus manifestis operentur, propriæ venena non dicantur, nobis tamen, quandocumque haec occidere, vel infigitredere administrata possint, venena dicenda sunt, non curantur unde effectus sequuntur, dummodo ad ea sequatur; & licet privata qualitate occulte agendi venene minime esse velint doctissimi Medici, ut Carrar. in citata quæst. de venen. ad Temp. Guainer. summ. 4. form. 4. cap. 1. Fernel. de Abd. rer. caus. lib. 2. cap. 15. Bacc. in Prolegom. cap. 3. art. 7. Mercurial. ubi sup. cap. 8. & alii superius adduci, id nos nihil omnino movere deber, neque illud discutere ad rem est.

Tertio, venena dividuntur à modo operandi, 6 cum quædam occident putrefaciendo, quædam congelando,

gelando, alia exulcerando, multa inflammendo, alia strangulando, & alia aliis modis nocendo, putrefaciendo occidit Lepus Marinus, stupesciendo opium, idemque congelando, ulcerando, atque inflammendo Arsenicum Sublimatum, Euphorbium, strangulando, ut fungi, & succus Hyuze, cujus meminit diligenterissimus Medicus Petrus Castellus, de quo alias, in libell. de ratiore Plant. Hort. Farnes. cap. 2. scilicet 4. & hujusmodi, de quibus singulis in seqq.

7 Quarto dividuntur, qui quedam venena à Natura talia sunt, ut Aconitum, cicuta, & omnia ex eam naturam habentia, quedam per accidens, ut nubes, & lauri bacca cum rancidæ sunt, carnes, aut pesces afflati, & suffocati, aut putrefacti, quedam etiam ab arte, ut sublimatum, aqua fortis.

8 Quinto, distinguuntur venena in ea, quæ secundum totum venena sunt, ut Cicuta, Lepus Marinus, & ea, quæ secundum partem, ut Felis secundum cerebrum, Cervus secundum cauda extremitatem, Vespertilio juxta cor, & linguam, rufus dividuntur in ea, quæ semper talia sunt, ut Bufo, & ea, quæ non semper talia sunt, ut ranœ, limaces, fungi, cum hac aliquando innoxia sint, interdum vero maxime noxia.

9 Sexto, dividuntur quoque juxta eorum originem, quedam enim ex mineralibus habentur, ut argentum vivum, arsenicum, quedam ex plantis, ut Mandragora, Opium, quedam ex animalibus, ut Vipera, Torpedo, addunt etiam quendam ex elementis, nam & aer, & aqua videntur interdum talia evadere, ut hominem non fecerit, ac lethale venenum insiniant, ut peste.

10 Septimo, dividuntur ex modo administrationis; nam quedam per os assumentur, quedam ab extra applicantur, & horum quedam mortui communicantur, ut venenum viperum, serpentum omnium, & canis rabidi, & hujusmodi, quedam punctione, ut venenum Araneorum, & Phalangiorum, & alia, quedam illitu, vel tactu, quedam olfactu, quedam simplici visu, aut auditu. Ac de prioribus quidem nullum dubium est, de posterioribus autem multi vindentur haec. Minus autem dubitatur de veneno, quod tactu insicit; Platavob. Symp. dec. 5. prob. 8. ex Odoard. Barbos. refert Majol. dierum caus. coll. 21. in Delii regn. arboreum esse, Bananam nomine, que radices ita venenatas habent, ut tangentes fratim perimant, fructus pro antidoto sunt, ut ibid. & alii multi tale venenum dari facent, ut ex recentioribus plerique, qui antiquioribus minus fortasse creduli sunt. Isoberti. Parad. 10. decad. 2. Matthiol. in 67 Diger. in prefatione. Grevius. lib. 1. de Ven. cap. 1. Salus de febre. pestilen. cap. 11. immo mirabile est, quod narrat Celsus. lib. 3. qui est de venenis in sua præc. cap. 46. quod etiam admittit Grevius, ubi proxime, nimurum Venetum aliquando pestem fuisse concitata ex eo, quod venefici quidam illitus ostiorum annulis, ac pestilis lethaliſſimo veneno, omnem pene ex contactu dictorum annulorum veneno sunt infecti. Mirabilis fortale est, si ullam veritatem habet id, quod refert Cardan. lib. 1. de venen. cap. 8. & alii apud Schenck. lib. 5. Observ. tit. de venen., Tureas scilicet veneficia adeo præsentanea habere, ut eodem die sola contactu intermitant. Vero magis simile est id, quod de veneno fertur solo olfactu intermitente, & minor Pigerum Regum Chirurgum doctissimum lib. 7. sive Chirurgie cap. 9. negalſe dari posse tale venenum, cum ceteri Auctores omnes illud admittant, & narrat Paracelsus, & ipse pariter

Occupat hos mortu, longis amplectibus illos,
Hos necat afflatus, funesta hos tare veneni.

Videmus etiam quotidie ex odoribus vel malis, vel bonis quoque multo male, immo pessime affici, sunt enim qui certe rei odore animo linquuntur, cordis tremorem, capitum dolorem, vertiginem, & alia ejusmodi incurvant symptoma; & confutat apud Mercuriadem lib. 2. de morb. Mul. cap. 1. solo lucernæ exinde odore mulieres abortire posse. Testatum item reliquit Breyer. de re chirurgia lib. 9. cap. 12. Iacobum Forolivensem Medicum infugiem ab aliis odore tanquam à pestileti ladi confusive, quin etiam vel ipsius Rofe odorem nonnullam Lipophyram, ac syncopem excitare patet, qualem calum narrat Amat. Lest. Curation. Medic. cen. 2. cur. 36. & qualem natum pallum fuisse Oliverum Carafam Cardinalium narrat Pier. Valer. Hieroglyph. lib. 8. in Scarabeo; & apud Schenck. ubi hec ipsa commorata habet, Episcoporum quendam foliorum odore extinctum, Cromerus recitat de Rer. Polon. lib. 8. & mili quidem albarum rosarum odor adeo intensus est (non quod mihi sit ingratus) ut capitum non modicum dolorem illico exciterit; quod si fuisse ex sua natura, ac aliquo salutaris nobilissimi floris odor sic afficeret ob quandam naturalem contrarietatem potest, cur & hoc ipsum in venenis concepcionem non sit, ego non video. Sed convincit omnino Pigerum ratio, que sequitur, si enim concedamus odorem nutrire posse, ut existimant pene omnes Medicis, & facit ad hoc Hipp. Tentativa, in Aphor. scilicet 2. Aphor. & lib. de alimento. & vide ad hoc Concil. diff. 155. & alios, immo ipsius Gal. in Aphor. scilicet 2. Aphor. 11. jam concedere cogit, odorem etiam posse corrumpere, & occidere, cum nutritio, & corruptio sint contraria, & odor bonus, & odor malus item contraria, contrariorum autem cadem est ratio, ut notum est Philosophis, & notatur à reconsulatis. Glos. in I. Ciendum. §. finali, in verbo, nec profect. ff. qui saifd. ergant. Card. praterter libro secundo de subtil. cum venena trifariam divisit in ea quæ devorata occidunt, in ea quæ solo contactu, & in ea quæ odorant, addidit: Quid mirabilis sit ex his, incertum est; quasi non majorem admirationem habeat, sed potius venenum contactu, aut odoratu occidens, quam quod devoratur.

Hæc igitur concedi quidem possunt factu possibilia esse, sed quod visu, & auditu quedam possint interfici

interficere, paucis admodum persuaderi potest; & tamen de visu eadem ratio proculdubio militat, quæ 14 in veneno solo olfactu occidente militabat. Nam si quedam sunt homini adeo inimica interdum, ut etiam vita terrorem incutant, syncopem excent, & alia horribilia accidentia cieant; ita ut homines ex hoc periclitent, nescio cur similes dari non possit venenosum aliquod animal, quod solo visu interfici, ac venenare hominem possit. Ego primum quid mihi contingit enarrabo: Cum adolescentis esse, & animi gratia extra urbem cum coetaneis meis obambularem, & ludo aliquo nos exercere cuperemus, jam jam ludum infortunatum, quod solo olfactu insicit, ut de Buffone testantur multi, quod vaporibus ab ipsi exprimitibus obvios homines stupesciat. Ardoine de venen. lib. 4. cap. 7. Cardin. Ponset. lib. 3. de Venen. cap. 12. & Ovid. Metamor. libro tertio de serpente, quem Cadmus occidit loquens:

Multa mea inimica per aures, multa per ipsas.

Infringunt mares infesta, arque aspera odore.

Nec sunt multa parum tacita vitanda, nec autem

Aflectu fringenda, sapereque tristia que fint.

Ostovo Medici venena dividunt in ea, quæ primo cor petunt, & in ea, quæ quandam aliam partem primò, & ex sua natura insicunt; nam tametli aliqui voluerint, omnia venena sine intus, sine ab extra applicent, semper primo cor ipsum petere, 19 debinet aut hanc, aut illam partem, cui magis familiaria sunt, ut Nicol. Flor. summ. 4. qui est de venen. cap. 1. Ardoine de venen. lib. 1. cap. 7. Alph. Ferr. de felop. vulva. lib. 1. cap. 4. Langius lib. 1. epis. 68. Steph. Koderic. Cafr. in Meph. Microc. lib. 2. cap. 12. quia ut inter medicamenta sunt, quæ certa eidem parti appropriata existant, ita ut corpori adhibita promptius illam partem, quam cateras petant, ita communem credunt eam esse venenorum naturam, ut cor primo petant, maxime quia ipsos vitales spiritus, quorum origo cor est, abique dubio promptissime corrumpunt, & per arteriarum continuum motum faciliter ad ipsum cor attrahuntur; alii tamen fasili quidem sunt venem cor petere, non tamen semper primo, & immediate; hæc autem magis communis opinio est, & ab omnibus pene alius recepta. Concil. diff. 178. & lib. de ven. c. 1. Guain. de ven. resp. ad dub. 4. licet, nescio cur, hic contra Conciliatorēm loquatur; Cardin. Ponset. de venen. lib. 1. cap. 9. Fernel. lib. 2. de Abd. cap. 15. Matthiol. in prefat. ad 6. Diger. Langius Epist. lib. 1. Epist. 68. Grevius. lib. 1. de ven. cap. 1. Vid. de Currat. gener. cap. 12. part. 2. scilicet 2. Paracelsus lib. 20. cap. 1. Gorreas in prefat. ad Nic. Alexiph. Bacc. in Prolegom. Vener. cap. 6. art. 3. & cap.

iij. F

- Et cap. 18. art. 1. & aliis, quos brevitate causâ omissit, & ad id, quod objiciebat Ardoinus: nimirum venena spiritus vitales corrumpere, respondent nonnulli negando; nam effe quædam, quæ spiritus 21 corrumpant, concedunt, omnia negant, quippe cum alia sint, quæ corrumpant humorcs, alia item, quæ membra, ut Bacc. ubi supra cap. 6. art. 2. Immo, ut experientia patet, & nota Cardan. lib. 1. de venen. cap. 26. ex venenis sunt, quæ non cor, sed cerebrum inimicum habent, alia, quæ nec cerebrum, neque cor, sed hepatis, tum enim venena quædam, quæ vel somnolentiam, vel lethargium, vel maniam, vel fatigantem parunt, absque eo, quod minimum quid laesione in corde appareat, sunt etiam quæ dysentericos, & hepaticos fluxus conciunt; itaque non solum necessarium non est, venena primo cor pertere, sed possibilis est, cor à venenis nullo modo infici, infectis tamen aliis partibus. Illud verum est, & locum habet in venenis, quæ tandem intermixt, semper illa saltē in fine operationis cordi inficiari,
- 22 hoc autem inde fit, quia ceteris partibus compatitur, ut in morbis evenit, qui licet cordis proprii non sint, tamen si occidant, etiam ipsum cor adoriantur, cum mori non possit animal corde in suo vigore existente. Quod vero ab omni pene veneno ea symptomata proficiscantur, quæ cor affectum esse connotant, hinc est, quia os ventriculi in iis, que per os assimiluntur, primo recipiens venenum, prima etiam lœdatur, ex cuius latione symptomata pene eadem apparent, quæ apparere solent affecto corde, ut Medicis est notissimum; in iis autem, quæ ab extra administrantur, inest quidem ut plurimum ea proprietas cordi inimica, ut omnes factentur.
- 23 Dividuntur etiam venena in ea, quæ sunt tenuis substantiaz, & in ea, que sunt substantiaz crassæ, licet Cardan. lib. 1. de venen. cap. 4. omnia venena velut eis substantiaz tenuis, præter erodentia, quod an veritatem habeat, ad præsens discutere operæ premium non est; illud scimus, multa effe, que crassæ substantiaz sunt, & inter erodentias non communuerantur.

Præter commemoratas autem venenorū divisiones alias plures affirment Medici, quas nos omitimus data opera, ne tædio Lectorem conficiamus; sed qui de his plura scire desiderat, ipsos Auctores aedat, præcipue vero Nicol. ubi supra cap. 1. Ardoinus ibid. lib. 1. & 2. & alios in hac materia de venenis; non enim pro Iureconsultis quicquam tot divisiones facere videntur.

S V M M A R I V M.

- 1 Triæ genera venenorū.
 - 2 Arsenicum non solum venenum est, sed validissimum.
 - 3 Venena quædam bona, quædam mala.
 - 4 Venena mala ad necandum, bona ad sanandum.
 - 5 Venenum quædam mortifera, quædam non.
 - 6 Mortifera venena que.
 - 7 Venena non mortifera que.
 - 8 Venena aliquæ mortifera unica vice intermixt, alia nisi repetantur, non occidunt.
 - 9 Venena mortifera a tæco operantur, alia tarda.
 - 10 Venenorū non lethalium quatuor genera.
 - 11 Venenorū non lethalium drossio.
 - 12 Venena semper, & cum celeritate intermixt, que.
- etiam

- 13 Purificientia venena tarda operantur.
- 14 Venena, que non de facili occidunt.
- 15 Venena temperante.
- 16 Venena non intermixta.
- 17 Quædam quædam venena non sint, si ad effectum nocendi dent, paret reum faciunt delinquentes.
- 18 Medicamenta noxentia exhibentes, etiam si non occidunt, irregulares sint.

De Venenorū divisione juxta corum effectus.

Q V A E S T I O III.

M Agis ad rem pro ipsis Iureconsultis dividenda à nobis sunt venena juxta eorum effectus, sed primo adducamus divisiones, quas ipsiunet adducunt; faciunt enim tria genera venenorū, unum eorum, quæ natura quidam mala sunt, sed arte, & preparatione bona efficiuntur; hæc nos medicamenta venenosa appellamus, quale est Elleborum. Alterum eorum, quæ & natura mala sunt, & talia semper permanent, quæ nos proprie venena naturalia appellamus, quod à Natura venenorū contrariatur humano generi inimicam fortiantur, quale est Arsenicum; quamquam Melvania Conf. 113. num. 23. abesse ratione dixerint, Arsenicum non venire appetitio mali veneni, testimonio, quod Aromataria illud impune vendunt, & quod Melvæ in præl. cap. de Asthma ex Arsenico pillulas conficiat, & alia medicamenta per os assimilantur. Arsenicum tamen non solum venenum est, sed in 22 venena validissimum, Celsus de Metalib. 1. cap. 29. Eredit enim, ac putrefacit, qui dæo effectus maximo cum ægrotantibus cruciat apparent, quod autem Arabes nonnulli Arsenicum præbeant in tufa antiqua, ut Avicenna & Mesue, mirandum est, & quod ipsis præfatis assūmendum reliquuntur, nec injuria ejus se miratur Foret. lib. 30. Obser. 8. in sib. cum omnibus venenis illud prætentissimum esse affirmit. Fortasse aliud quid Arabes fibi voluerunt, interpres autem Arsenicum translulerunt, licet Petr. Caffell, in suo libello de Arsenico, & Sandarach, hanc Avicennæ, ceterorumque opinione defendat, ac doctrinam tueatur, tamen venenum & ipse esse concedit. sed 4. Quomodo cumque vero sit, ad rem nostram redeuentes, de superioribus veneni generibus mentionebantur. lib. in 1. Quid sepe. §. Veneni. ff. de contrahend. empt. sed tertium genus eorum constituit, que arte venenoso sunt, & nos venena artificialia nominamus, ut sublimatum. Ita inter Iureconsultos dividit. Damobud. in Enchirid. ver. Crimin. cap. 4. num. 3. sed Paul. Grill. de fort. quæst. 3. num. 25. & quæst. 5. num. 7. & quæst. 12. sub num. 4. magis succincte 3 venena dividit in bona, & mala, ut superiore questione dixi: & mala omnia ea vocat, quæ aut mortem, aut insigne noxiam inducent, ut febrem, tuffum, phthisum, dementia, sterilitatem; bona vero, seu non mala, quæ amorem excitant, sed non vidit hic, unum idemque venenum facere se bonum simile & malum: nam si quod dementiam parit, malum est, & quod Amorem, bonum, jam patet, quod illud quod Amorem concit, & bonum simile & malum erit: neque enim venenum ullum dari potest, quod amorem vi conciliat, quod simile

Quæstio III. De Venenis, & Veneficiis, & aliis ad ea pertinentibus.

63
etiam dementiam non pariat, melius ipsomet ibi 4 dem quæst. 12. dicebat, venena mala ad necandum, bona ad sanandum.

Nos pro Iureconsultis in hac quæstione venena dividamus secundum corum effectus; nam iuxta eosdem effectus ab iisdem venenis emanantes illi de Reorum poena, ac de aliis ad rem facientibus judicium fecerit. Itaque venenorū quædam mortifera sunt, quædam non mortifera. Mortifera sunt, quæ vel acte intermixt, vel habent intermixt potentiam, & hominem in manifesto vita discrimine ponunt: quod enim Mercurial. lib. 1. de venen. cap. 5. dicebat, omnia scilicet venena, vel intermixt, vel habere intermixt aptitudinem, veritatem non habet, cum plura venena sint, quæ neque intermixt, neque quicquam vitæ obstat, ut nonnulla, quæ mentem lœdant, neque aliud afferrunt incommodum, neque ex tali latrone vita breviori efficiunt. Cardan. citat. lib. 1. cap. 26. fed Mercurialis forte hac intervenia non connubia meraret. Venena non mortifera dicenda sunt, quæ insignem lesionem corpori afficeret, non tamen vitæ obstat fætem sensibiliter, licet insensibiliter, & in rei veritate alias id efficiunt. Eorum quoque 8 quæ mortifera dicuntur nonnulla sunt, quæ unicæ vice administrata interficiunt, alia vero, quæ nisi repetantur, sicut effectum non produnt, immo hoc peculiare esse erodentium, & purificientium venenorū, tradit Galen. 3. de simpl. Medic. cap. 25. & Cardan. lib. 2. Contrad. Medic. cap. 2. Contrad. 10. scriptum reliquit, quod ex decem, qui venenum bibunt viri unus, nisi reputari, moritur, ex cuius assertione videbatur deduci posse, id commune esse omnibus venenis, aut fætem pluribus, & secundum plurimum; sed profecte experientiæ docer multa eorum esse, quæ viri primoribus labitis semel degustata absque eo, quod repeatetur, interficiunt, & brevi, ut Aconitum, de quo Plini. lib. 27. cap. 2. & Ruell. de nat. stirp. lib. 3. cap. 113. dicebant, quod in occidente est inter omnia venena occiduum, & inter Iureconsultos idem quoque testatur Gilbert. quæst. Iuridic. cap. 16. num. 28. qui & ex Medicorum sententia folia, & fructus Aconiti non nocere dixit; & tamen constat ex Appiano Alex. in bello Mithrid. Orodem Aconite ebibito, & alio per ilium soluta, non interficit, laborabat autem aqua intercute, & venenum à Phrahatæ filio datum. Narrat præterea Aloy. Cadam. in sua priori navigatione, venenum reperti adeo præsentaneum, ut spatio quadrantis hora occidat, & Io. Leo sive Aphrodis. part. 7. in fin. ex quo repetit Card. de alio mentionebat, cuius granum intercedenti qualitate, quam ab occulta vi contraria exsuffit, ut succus lactucæ, solatrum, cicutæ, crocus; irrita enim magna ax parte fiunt, de hilique dicebat Gal. ubi supra cap. 18. quod nisi celeriter intermixt, nullus effectus redduntur; ratio autem ea est, quia si Natura illam excedentem qualitatem illico ab eorum assumptione ferat, facile est, ut eam omnino exuperet; Seinde ut plurimum in ea quantitate non assimiluntur, quæ satis sit ad occidendum, at deficiente quantitate, quæ solum novia sunt, occidere non possunt. Galenus ubi supra cap. 13.

Cæterum Venena, quæ intermixt quidem, non tam celeriter, sed, ad rationabile quoddam tempus, ea sunt, quæ venena ad tempus Medici vocant, de quibus longa disceptatio inter Doctores est, quæ seorsim ob ejus difficultatem pertractabimus.

ij. F 2 Inter-

- Interim autem venena quædam, ut diximus pugnacendo, quædam erodendo, alia strangulando, nonnulla stupfaciendo, ac sanguinem congelando; plura animalia facultatem, & vitales spiritus devastando, & absumento.
- 16 Sed ea, quæ non occidunt, sed tantummodo novum aliquam corpori inferunt, plura sunt, ut supra dictum est; ac primo ea, quæ hominem inficiant, ut nonnullorum animalium cerebra, quæ ob eorum frigiditatem animales spiritus partim extinguitur, partim incrassant, ita ut intellectioni minus apti dehinc efficiantur, alia infantiam parioni, ut Solanum Maniacum, & inter hec, ut dixi, pocula amatoaria, & philtre receptentur, nam etiam hac cum apertis venenis conficiuntur, ut ex Iureconfusis tradid Farin, in præl. crimin. rit. de homicid. quæst. 122. nn. 91. part. 2. tom. 2. alia abortum procurant, aut sterilitatem inducent; & haec quidem non necessario venenæ existunt; nam multa similia nullam omnino lesionem corporibus alijs inferunt, ita ut non habeat veritatem id, quod Farin. ubi proxime, & alii tradunt, nimil, Pocula abortionis, & sterilitatis cum venenis confici, si de venenis proprie dicitis id intelligant; nam plura, quæ in cibis immixtum, abortum procurant, & sterilitatem efficere possunt; tamen si ad eos effectus propinatur, venena laco modo appellare possumus, non fatus enim, ac illi, qui venenum propriè sic dictum propinat, hi quoque puniendi venient. I. Cicero. §. sed si quis ss. de penit. l. Item si obferris. §. si quis per vim. ff. ad l. Aquilam, & hi quoque ut illi irregulares sunt. Nicol. Pluvius de Irregulari. num. 21.
- 18 Non abfimili etiam ea sunt, quæ coeundi impotentiam inducent, non ex parte viri tantum genitales partes ignavias reddento, fed etiam ex parte feminas; fulspicione hac tamen majorem habent, & veneficiis proximiiora sunt, ut que vir absque Dæmonis opera contingere posse videantur. Non sine venenositate tamen sunt, quæ contagium, vel morbum contagiosum inducent, ut lepram, phthisim, & hujusmodi, quemadmodum & ea, quæ aliquos membris debilitatem afficerunt; qui effectus etiam ex venenis proprie dicitis aliquando habetur, cum homo ab illis pernicie evadit, ac denique ea, quæ peculiarem aliquem morbum inducent, non absque fulspicione venenositas & ipsa sunt, ut que Epilepsiam, Lunaticum morbum, iæteritiam, & alias noxias afficerunt, ut jam supra diximus.

De Qualitate, & Quantitate Veneni.

QVÆSTIO IV.

- 1 Ad rei condemnationem non sufficit propria confessio, sed confitare debet de qualitate, & quantitate veneni.
- 2 Adamantem vulgus pro veneno existimat.
- 3 Non tenet res confessio circa veneni qualitatem, nisi de ea per peritos confit.
- 4 Non tenet res confessio circa quantitatem veneni, nisi Periti de ea deponant.
- 5 Venena quædam occidunt à qualitate occultâ, quædam à qualitate manifesta.
- 6 Venena ab occultâ à qualitate certius occidunt.
- 7 Venena omnia horribilia sunt, & à natura alienissima.
- 8 Conjectura de sumpta ex natura veneni est maxima.
- 9 Venena quædam nullam habent occultam proprietatem.

S V M M A R I V M .

P Rudenter quidem Iureconfusii hoc punctum in consideratione habuerunt: nam in veneficii delicto non fatis illis est, ut reus confiteatur dedisse aliqui venenum, sed volunt ad hoc, ut ille condemnari possit, & ut dicatur quis ex veneno perire, confitare ex peritorum attestatione, tale venenum in tanta quantitate sumptum, aptum fuisse ad inferendam mortem, alia reum etiam confessum condemnari posse nolunt. Bofus in præl. crimin. rit. de del. num. 8. & hoc optima quidem cum ratione, nam casus dari potest, in quo quis naturæ venenorū ignorans, præberuit aliqui aliquid in potibus, vel cibis, quod venenum esse putabat, cum tamen aut omnino venenum non esset, aut esset quidem venenosum, non tamen quod mortem inferre posset, ut exempli gratia, Adamantis scobes, quam vulgo ho-

2

bit Garzia ab Hort. in Histor. Aromat. lib. 1. cap. 4x. fine dolore expiravit, referente Plin. Natur. Histor. lib. 19. cap. 6.

Quantitas ergo in venenis non adeo considerabitur, si ergo hac ab aliquo assumatur, & interim intereat, proculdubio, quod ex ea adamantis scobes, quam venenosam putabat, non intereat: non tenet ergo ex hac causa rei confessio circa veneni qualitatibus. Neque alter dicendum est de quantitate; nam si exempli gratia quis propinasset inimico suo decem opii grana, credens hanc opii quantitatem sufficientem esse ad illum intermidum, interimque cau ille intereat, hic proculdubio crederet ex eo veneno hostem suum periisse, & à curia reprehensus delictum non suum confiteretur, & in poenam mortis damnaretur, maximo cum justitia detrimento, cum vere odio, aut decem opii grana inferisci non possint, quod pro exemplo dico. Itaque haec discussamus necesse est, pro quibus revocanda in mente sunt, quæ in hoc eodem titulo in principio dicebamus, esse nimurum venenorum, quædam, quæ à qualitate interficiunt, alia, quæ à qualitate manifesta operantur, porro certissime, aut, ut melius loquar, majori cum certitudine interimere diximus ea, quæ ab occultâ proprietate, & qualitate noxia sunt, quæ manifesta agunt qualitatibus; & rationem addidimus huic, quæ sequitur non absimilem; priora enim sola occultâ qualitate officiunt, (licet aliquando insimil manifestam conjunctam habent) quæ quidem in quantumvis minima quantitate reperitur, neque habet in corpore quicquam sibi contrarium, quod illam obtundat, aut evincere possit; posteriora non nisi quantitate nobis contraria habent quod illis adferunt, ac ea edomare possit, qualitates scilicet contraria: præterquamquod, cum nonnulli in magna quantitate assumpta haec noceant, illa vero etiam in minima, facilis est hominem decipere, aut illam se decipi in quodam modice, quam in magna quantitatibus veneno; præferunt cum omnia horribilia sunt, & à Naturâ alienissima.

His sic se habentibus, quid ex hoc discursu Iureconfusii elicere possint, manifestum est, quippe cum ubi venenum ex Medicorum sententia tale fuerit, ut ab occultâ qualitate operari potuerit, maximam habebunt conjecturam, immo evidenter presumptionem, quod ex eo mors potuerit dependere; & quamquam, ut quæst. 2. dixi, plerique Medicorum in venenis hoc requirant, ut omnia præter manifestas qualitates, habent etiam qualitatem occultam, & non ex priori tantum capite, sed ex utroque nocere possint, tamen concedamus illis nos quicquid volunt, dummodo illi nobis non denegent, quedam esse, quæ ab ipsa fortasse venena non appellantur, quæ tamen interficiunt, & hoc ex nonnulli manifestis qualitatibus efficer posse. Nam quis dixerit, lactucæ succum esse venenum, & habere qualitatem occultam nobis contraria ex eo, quod si in quantitate multa assumpta sit non aliter quam Cicutæ, aut opium interficiat, teneat hoc Gal. 3. de simpl. med. cap. 18. si alia ex parte lactucæ comedita sanguinem non omnino vituperabile generat, & succum habet omnibus herbis laudabiliorum, ut idem Galen. 2. de Alim. facult. cap. 40. Clas. 2. docet, & repetit Oribal. Collet. lib. 2. cap. 1. Simeon Sethi de Alim. litt. M. cap. 2. & alijs sic etiam porrur, quæ dixerit venenum esse, & contrarietatem habere occultam, cum in cibis in quotidiano usu sit, & in medicamentis admittatur; tamen porri succo trium denariorum pondo hausto, Mela ordinis equestris vir-

9. Major dubitatio esse potest in his, quæ occidunt quidem, non habent autem Naturæ contrarietatem, sed sola quantitate vita insidiantur, ut de frigidis venenis in genere dicebat Gal. 3. de simpl. med. cap. 17. in his enim non modò notabilis requiritur quantitas, sed certa, à qua si deficiat non sunt apta mortem accferre; & idcirco ponamus aliquem propinasse aliqui serpulum dimidium Croci, vel dragmam Hyoscyami, vel unam, aut alteram Solarium, aut unciam Cicutæ, vel duas succi Lactucæ, proculdubio etiam si assument interieret, non posset dici ex eorum venenorum culpa interisse, quia haec in hac quantitate sumpta interimere non possunt, quod

ij. F 3 exempli